

band, uit overweging dat een dergelijke aangelegenheid niet door ééne kerk moet worden geregeld, alsof zij alleen die ééne kerk aangaat, is toen besloten een afwachting houding aan te nemen. Het gevaar dat door de gemeentevergaderingen independentisme gekweekt wordt, is inderdaad niet denkbeeldig.

De Kerk is maar niet een vereeniging, die in haar ledenvergadering met meerderheid van stemmen haar besluiten neemt.

Dan kan er van kerkregering geen sprake meer zijn.

De arbeid der predikanten wordt ongewild verzwakt, wanneer zij geroepen worden tot het leiden van gemeentevergaderingen.

De kerkeraad moet daarmee rekening houden.

Het zou voor een opgewekt zich geven tot dezen arbeid aanbeveling verdienen, wanneer de kerkeraad h.v. door het verschaffen van goede lectuur dit werk verlichte en er zijn belangstelling voor toonde.

Het is duidelijk, dat de geestelijke arbeid bij de voorbereiding tot zulk een vergadering aan de gemeente ten goede moet komen.

Voor een gemeente is tot schade als de predikant buiten zijn tijd raakt. Dan komen er preken, die ook één of twee eeuwen geleden zóo hadden kunnen gehouden zijn.

De praktijk neemt echter zoozeer velen onzer in beslag, dat voor studie te weinig tijd overblijft.

Wordt men nu geroepen zich bepaald in eenige onderwerpen in te werken, dan geeft dit geestelijk voedsel, waarvan de vrucht ook in de prediking niet zal uitblijven.

Er zal hier en daar wel eenig verzet rijzen tegen wat men als een nieuwigheid beschouwt. Wij hebben dat ook wel ondervonden. Maar het is megevalen. Wie aanvankelijk tegenstond of er weinig voor voelden, hebben het nut ervan ingezien en zijn voorstanders geworden. Trouwens, men kan wel zeggen dat de gemeentevergaderingen, zooda wij ze bepleit hebben een nieuwigheid zijn, maar ze zijn het toch wezenlijk niet.

We wagen de uitspraak dat ze naderen tot de praktijk van het apostolisch tijdvak, toen aan de voeten der apostelen de gemeenschapsband der christenen sterk trok en men zich als ééne groote familie sterkte in den strijd tegen den geest der wereld.

Het zou geen geringe zegen zijn, indien mee door de gemeentevergaderingen het gemeenschapsleven in Christus' Kerk werd gestevigd en de kracht naar buiten werd verhoogd.

J. G. K.

#### — Sympathie.

Reeds werden ons uit alle hoeken des lands tal van sympathiebetuigingen met onze artikelen over „Reformatische wenschen" en inzonderheid met onze „Proeve van Organisatie".

Het is mij niet doenlijk allen te beantwoorden.

Laten zij door dit stukje mijn hartelijken dank voor hun belangstelling aanvaarden.

Een paar lezers schreven: laat men nu niet bedillen, doch dadelijk aan het werk gaan.

Hoezeer ik dezen spoed ook op prijs stel, hoezeer ook ik een vijand van dralen ben, behoort toch eerst opbouwende kritiek te worden afgewacht.

Dit kan niet anders dan voordeel brengen.

Een lezer verklaarde zich zelfs bereid tot een jaarlijksche bijdrage van f20, indien het laatste gedeelte van het geopperde plan tot uitvoer komt.

Ook dit deed mij aangenaam aan.

Evenwel moet ik opmerken, dat dit buiten mijn bedoeling ligt.

Wordt de aangewezen weg gevolgd, dan zorgen de kerken voor deze gelden en kan onze broeder zijn bijdrage aan zijn plaatselijke kerk afdragen.

Dan — moge deze ideeën of betere niet te veel tijd noodig hebben om wortel te schieten!

#### — Verbetering.

In onze driestreek „Pijnlijk" kwam een drukfout voor, welke ons betoog misschien voor menigeen onbegrijpelijk heeft gemaakt.

Men las daar: „En wat de pijnlijkheid nog verderge, was wel, dat hij uit eigener beweging te kennen gaf, dat hij zich niet meer met de leer der Gereformeerde kerken kon vereenigen" enz.

Uit eigener beweging moest zijn: niet eigener beweging.

Dus juist het tegenovergestelde.

Iets verder staat er: „ik ben het wel eens met uw bijdenis, maar niet met de opvatting ervan". Men verandere: de opvatting, in: uw opvatting.

HEPP.

### UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN.

#### Het recht van staking.

Door enkele lezers werd mij het verzoek gedaan, om de vraag te beantwoorden, hoe op christelijk standpunt de staking is te beoordeelen, en of een christen aan een staking mag meedoen. Om nu niet het laatste te beginnen, en terstond met de deur in huis te vallen, zij opgemerkt, dat de gedachte, alsof iedere staking onder alle omstandigheden als een „misdadig wapen" te veroordeelen zou zijn,

niet juist, en in onze kringen ook niet aanvaard is. Door zulk een stelling te verdedigen, zou men in strijd komen met de conclusien van het eerste Christelijk Sociaal Congres, waarop onze eminente en vroeg ontslagen Wiersinga het recht van staking verdedigd heeft, met welk rapport het Congres zich in hoofdzaak vereenigde. Deze conclusien worden nog door ons aanvaard, en, al zou een staking in deze dagen, waarin alles, wat den socialen onvrede vermeerdert, en de productie in den weg staat, moet vermeden worden, ongewenscht zijn, daarmede wordt allermint ontkend, dat er voor de arbeiders in bijzondere gevallen een stakingsrecht is, waarvan ze met vrije consciëntie gebruik mogen maken.

Wat moeten we eigenlijk onder een werkstaking verstaan? Zulk een sociale actie is niet het werk van één arbeider, want houdt één persoon op met werken, dan hecht men daaraan nog niet het denkbeeld van werkstaking; deze vindt alleen plaats, wanneer meerdere of alle werklieden in een bedrijf gezamenlijk den arbeid neerleggen, om door dit middel hun begeerte naar betere sociale toestanden kracht bij te zetten. Nu gevoelt men terstond, dat zulk middel wel de laatste en uiterste weg is, die bewandeld moet worden, en ieder, die met de ellende en zorgen, met de desorganisatie in het bedrijf en de moeilijkheden in het gezinsleven, door een staking veroorzaakt, op de hoogte is, zal zich wel wachten dit ultimum remedium aan te bevelen. Toch kan het recht tot staking niet worden ontkend, omdat de arbeider in zekeren zin vrij tegenover zijn werk staat. Hij is door de gunst Gods geen slaaf maar een vrije. Hij dient den patroon niet als een knecht, die zich voor zijn heer buigt gelijk een onderdaan voor zijn vorst, maar hij heeft zich door vrije keuze aan den werkgever verbonden, en samen hebben ze als twee gelijke partijen het arbeidscontract aangegaan. Daaruit volgt, dat de arbeider ook het recht bezit om, wanneer de omstandigheden hem daartoe dwingen, het werk neer te leggen, en er bij een geoorloofde staking geen sprake is van ongehoorzaamheid jegens het gezag.

Tot dezen strijd komt het helaas in het sociale leven keer op keer, en menigmaal terecht. De bejegening van de werkgevers is meer dan eens van dien aard geweest, dat de toestand niet langer vol te houden was, en wanneer alle middelen tevergeefs beproefd waren, men zijn toevlucht tot een algemeene staking moest nemen. Ik herinner aan wat voor jaren te Enschede in de textielindustrie geschied is, en aan de tramstaking van 1914 in Den Haag, en menige patroon heeft, doordat hij doof bleef voor de rechtmatige eischen van zijn arbeiders, het aan zich zelf en eigen kapitaaljaacht te danken, dat de stakingsellende ontketend is. Daarom is de verantwoordelijkheid der werkgevers in onze dagen ook zoo ontzaglijk groot, want zij moeten alle krachten inspannen, om door rechtvaardigheid en liefde den geest van ontevredenheid te beteugelen, en te voorkomen, dat mede door hun tekortkoming, zich een stroom van jammer over ons maatschappelijk leven uitstort.

Doch, wanneer is een werkstaking geoorloofd, en onder welke omstandigheden moet zij bestreden? Het eerste Christelijk Sociaal Congres kwam tot deze conclusie:

„Het recht van werkstaking, mits nooit als politiek instrument of moedwillige contractbreuk, kan geenszins worden ontkend. Het is eisch der Christelijke consciëntie van dit recht geen gebruik te maken, vóór dat de overtuiging is verkregen, dat alle andere middelen zijn uitgeput, in sommige gevallen kan werkstaking plichtmatig zijn".

Wanneer wij deze resolutie als maastaf voor onze beoordeeling aanvaarden, vinden wij eerst deze beperking, dat staking nimmer geoorloofd is, wanneer zij gepaard zou moeten gaan met contractbreuk. Al is het arbeidscontract vrij in dezen zin, dat patroon en arbeider uit vrije keuze deze verbintenissen hebben aangegaan, ze zijn, zoodra 't contract gesloten is, verplicht de bepalingen na te komen en aan de voorwaarden, die ze zelf aanvaard hebben, te voldoen. De werklieden zijn dus geroepen om tijdens den duur van het contract den arbeid voort te zetten, of het moest zijn, dat de patroon zelf door arbeids- of loonregeling, of door krenkende bejegening het contract verbreekt. Ook kan zich de mogelijkheid voordoen, dat de tijdsomstandigheden zich in die mate wijzigen, dat gansch nieuwe toestanden intreden en een nieuwe formulering der verhoudingen noodzakelijk wordt, maar dan verliezen de oude contracten vanzelf hun waarde. Is de door het contract geregelde dienstbetrekking afgelopen, dan zijn de arbeiders natuurlijk volkomen vrij nieuwe voorwaarden te stellen, en daaraan de al of niet-voortzetting van den arbeid te verbinden.

Er is nog een tweede beperking, waarop de aandacht moet worden gevestigd. De staking is ook alleen geoorloofd als uiterste maatregel, wanneer alle andere wettige middelen beproefd zijn om de grieven weg te nemen, en noch de loonactie noch de arbitrage eenig resultaat heeft. Wij staan daarom ook lijnrecht tegenover hen, die de werkstaking in zich zelve goed noemen, en haar beschouwen als een koninklijk strijdmiddel, dat

terstond ter hand moet worden genomen. De staking blijft een, ja soms noodzakelijk, kwaad, en zij wordt een misdadig wapen, indien zij als politiek instrument gebruikt wordt, om het gezag omver te werpen, en der revolutie den weg te banen. Eerst moeten alle pogingen in het werk zijn gesteld om tot den socialen vrede te komen, en mislukken deze, dan kan in het allernieuwste geval tot dit paardemiddel de toevlucht worden genomen.

En eindelijk: recht is nog geen plicht. Al geven wij het recht van werkstaking terstond toe, onze arbeiders zijn niet verplicht van dat recht altijd gebruik te maken, want de gevolgen van 'n staking zijn dikwerf droef en bitter. Zij dompelt vaak tal van arbeidersgezinnen in diepe ellende; zij knakt den bloei van het bedrijfsleven; zij brengt stagnatie teweeg in het sociale leven; zij berokkent schade aan handel en industrie; zij verwijdert de kloof tusschen kapitaal en arbeid; zij ontkeent de hartstochten en prikkelt de geesten tot oproerigheid, en de orde en rust van den staat wordt in groot gevaar gebracht. Daarom is in de tegenwoordige omstandigheden elke staking, tenzij er bijzondere noodtoestand is, ongewenscht, zoo niet ongeoorloofd. Het productieproces mag geen stoornis lijden. Wij moeten alles doen om de orde te bewaren. De revolutiegeest moet met alle kracht tegengestaan. Vooral zou een staking van het rijkspersoneel ontzaglijke ellende veroorzaken, en... een Christen zoekt toch voor alles het algemeen welzijn en den vrede ook in het sociale leven. Ook in deze woelingen hebben wij tegenover de Revolutie het Evangelie van Christus te stellen, dat niet den klaansstrijd predikt, maar toenadering gebiedt tusschen alle rangen der maatschappij.

K. D.

### ZENDING EN EVANGELISATIE.

#### Evangelisatie en Drankbestrijding.

Het schijnt moeilijk over een thema als dit een leesbaar artikel te schrijven. Ik verkeer althans zoo in de gedachte, dat de meeste lezers achter het opschrift van dit artikel de aanvulling maken: „een artikel, dat ook overgeslagen mag worden". Ten opzichte van de Drankbestrijding geldt zeker het woord van den wijsgeer: „Wat het hart niet wil, komt het hoofd niet binnen". Toch neem ik den moed deze regelen aan de geachte lezers van „De Reformatie" als een blaauw bloempje aan te bieden.

In „De Reformatie" van 15 April j.l. drong Opmerker aan op het instellen van een rubriek „Het Drankvraagstuk". Eene redactionele noot stelde wel niet de vervulling van dezen wensch in het uitzicht, maar profeteerde toch dat de bazuin der reformatie ook in dezen toonaard geen onzeker geluid zou geven. De rubriek, waaronder een systematische behandeling van dit probleem thuis behoort, is die „Uit het Politieke en Sociale Leven". Het alcoholisme is een maatschappelijk vraagstuk. Het is bovendien door de wetgeving getrokken in de politieke sfeer. Daarbij is het door de aanneming van het wetsontwerp op de Plaatselijke Keuze politiek urgent geworden. Echter heeft elk maatschappelijk vraagstuk ook een zedelijk-godsdienstige zijde. Niet altijd springt die zijde echter zoo sterk in het oog als bij dat, waarover dit artikel handelt. Zóo sterk, dat het eerder van deze zijde is belicht en aan de orde gesteld, dan van maatschappelijk en politiek standpunt.

Wanneer het op mijn weg lag alles wat met die zedelijk-godsdienstige zijde in verband staat, voor u naar voren te brengen, zou ik een gansche reeks van onderwerpen moeten behandelen. Er zou te spreken zijn over een verband met de opvoeding, de armverzorging en het kerkelijk leven. Gelukkig voor mij en voor u is mijne taak meer begrensd en heb ik alleen aan te wijzen, hoe evangelisatie en drankbestrijding zich tot elkander verhouden. De schoenmaker zal zich bij zijne leest houden, nochtans durft hij niet te garanderen, dat de schoen niemand knellen zal. Maar dat kan ook aan den voet liggen!

Het misbruik van sterken drank is een van de volkszonden, die op ontzettende wijze ingang heeft gevonden onder ons volk. Gelijk van zelf spreekt, heeft de evangelist in de allereerste plaats daartegen te prediken. Hij heeft de Jona's taak: te prediken tegen Niniveh. Als prediker heeft hij niet om zoo te spreken, een hoorn van overvloed om te keeren, opdat de menschen schier over elkander zouden buitelen van drift om die zoete waarheid maar aan te nemen. De zondeprediking gaat aan de genadeprediking vooraf. Het mag aan de hoorders niet verzwegen worden, dat de toorn Gods en de eeuwige verdoemenis op hen ligt, zoolang zij zich niet bekeeren. Het gaat er bij de evangelisatie altijd weer om den mensch achter de coulissen weg te halen, om den verscholen Adam te plaatsen in het licht der gerechtigheid Gods.

Nu ontbreekt het aan de bestrijding van de volkszonden in het evangelisatiewoord over het algemeen niet. Dit ligt in den aard der zaak. Het eigenaardig gehoor van den evangelist, de smaak van zijn publiek voor forse lijn en helle kleur, zal hem als van zelf zijne toespraak doen stoffeeren met beelden uit de drankslavernij. Tegen een te veel